

Mgr. Michaela Marksová
ministrýně práce a sociálních věcí

V Praze dne
Č. j.: MPSV-2016/146946-194

Vážená paní poslankyně, vážený pane poslanče,

dovolte mi upozornit Vás v souvislosti s plánovaným **projednáváním tisku 977 – návrh zákona o změně zákonů v souvislosti s nařízenou ústavní výchovou¹** – na problémy týkající se možných zásadních negativních změn v oblasti ústavní výchovy nezletilých dětí v České republice.

Ideovým východiskem výše uvedeného tisku je v otázce způsobu rozhodování o umístění dítěte do ústavní výchovy, či přemístění dítěte v jejím rámci, **pozměňovací návrh poslankyně Heleny Válkové k vládnímu návrhu novely občanského zákoníku, který tato sněmovna již jednou 26. října 2016 hlasováním zamítla. Dle našeho názoru i tento nový návrh narušuje ústavní pořádek a je mj. v rozporu s platnou úpravou rodinného práva v ČR.**

Listina základních práv a svobod a Úmluva o právech dítěte shodně požadují, aby o odebrání dítěte z péče rodičů rozhodoval vždy a bez výjimky soud. **Soud musí v duchu těchto požadavků nést výhradní odpovědnost nejen za rozhodnutí o odebrání dítěte z péče rodičů, ale i za rozhodnutí o tom, komu se dítě konkrétně svěruje do náhradní rodinné či ústavní péče.**

Na tomto principu je rovněž založena celá úprava rodinného práva zakotvená v občanském zákoníku v platném znění. Je to soud, kdo rozhoduje, komu bude dítě svěrueno do předpěstounské a předadopční péče. Je to soud, kdo rozhoduje, komu bude dítě svěrueno do pěstounské péče či k osvojení. V případě rozchodu nebo sporu rodičů je to soud, kdo rozhoduje, který z rodičů bude mít dítě v péči.

¹ Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s problematikou umístování dětí s nařízenou ústavní výchovou do školských zařízení, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony, a zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Pokud není pro dítě k dispozici vhodná náhradní rodinná péče, která má v zájmu dítěte vždy přednost, je zvolena ústavní forma péče. Rozhodnutí o určení konkrétního zařízení, do něž má být dítě s nařízenou ústavní výchovou umístěno, má zásadní dopad na určení místa bydliště dítěte, na možnosti jeho kontaktu s rodinou, možnosti vzdělávání. Je proto nemyslitelné, aby dítě v ústavní výchově umístěné s ohledem na blízkost původního bydliště například v dětském domově v Karlových Varech, bylo z něj následně přemístěno do dětského domova v Kroměříži, bez rozhodnutí soudu a bez jakékoliv možnosti soudu ovlivnit to, kde a v jakém prostředí bude dítě vyrůstat.

Tyto principy se vztahují obecně na všechny děti, jimž byla soudem nařízena náhradní péče. Nemůže být tedy činěno rozdílu mezi náhradní rodinnou péčí a ústavní péčí, nebo mezi různými druhy ústavní péče.

Předložený návrh, který předpokládá odchylný způsob rozhodování u umisťování a přemisťování dětí u dětských domovů a dětských domovů se školou, tak **zakládá neodůvodněnou, a také nepřijatelnou nerovnost mezi dětmi s nařízenou ústavní výchovou**. Je nepřípustné, aby v případě některých dětí umisťovaných do ústavních zařízení bylo takové umístění provedeno rozhodnutím soudu, soudem kontrolováno a měněno, zatímco v případě jiných dětí v tomtéž základním právním režimu by tyto otázky byly svěřeny správnímu orgánu – v tomto případě diagnostickým ústavům.

Děti, které by měly být umisťovány do školských výchovných zařízení, by navíc byly zcela zbaveny práva na spravedlivý proces. Ředitelé diagnostických a výchovných ústavů, zřizovaných jako příspěvkové organizace ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, z podstaty věci nesplňují základní požadavky na nestrannost a nezávislost orgánu justičního typu, která má rozhodovat o zcela základních právech a povinnostech fyzických osob včetně dětí. Na rozdíl od soudního řízení by jimi vedené řízení bylo neveřejné, pouze písemné a děti by v něm nezastupoval opatrovník. Bez soudního schválení by tak mohly být děti umístěny v podstatě kamkoliv na území České republiky, čímž by možnosti pomoci jejich rodinám za účelem návratu dětí domů byly ztíženy nebo zcela vyloučeny. Dětem by tak byl současně odepřen přístup k soudu, a to jak z hlediska předběžné, tak zejména následné kontroly. Pokud by měl být do rozhodovacího procesu ve věcech umístění dítěte do ústavu soud zapojen, není z návrhu vůbec zřejmé, který

soud by tak měl činit, zda soud péče o nezletilé, správní soud, nebo obecný soud civilní.

Je nepřipustné, aby dětem náležela soudní ochrana menší než dospělým, úroveň ochrany práv a zájmů dětí by naopak měla být ještě vyšší než u dospělých. V případě dospělých musí vždy, když dochází k omezení či zbavení jejich osobní svobody proti jejich vůli, rozhodovat soud, včetně rozhodování o přípustnosti umístění člověka ve zdravotnickém zařízení nebo v zařízení sociálních služeb proti jeho vůli. Nelegitimní je v této souvislosti rovněž odkaz na situaci dětí, jimž byla soudem uložena tzv. ochranná výchova. Ta je ukládána v trestním řízení mladistvým pachatelům trestných činů, pokud nemohou být ponecháni v dosavadním výchovném prostředí a zároveň se jim neukládá nepodmíněný trest odnětí svobody. Naproti tomu **ústavní výchova se dětem nenařizuje za trest. Děti v ústavní výchově nejsou dále ani vězni**, aby příkladem pro zacházení s nimi byla pravidla pro zacházení s odsouzenými.

Pro Vaši informaci dále uvádím, že Česká republika i Slovenská republika upravovala situaci dětí s nařízenou ústavní výchovou stejně. Již **v roce 2006 však Ústavní soud Slovenské republiky tuto původní, historicky společnou zákonnou úpravu, zrušil.** Změnu v České republice přineslo až přijetí nového občanského zákoníku v roce 2014. Dle mého názoru současná právní úprava významným způsobem přispěla a přispívá k ochraně práv dětí prostřednictvím nezávislých soudů a dle mých opětovně zjišťovaných informací nepřináší v praxi žádné zásadní problémy. Přijetí předkládaného návrhu by tak právní poměry dětí ve školských výchovných zařízeních u nás vrátilo o desetiletí zpět.

Z výše uvedených důvodů si Vás proto dovoluji naléhavě požádat, abyste velmi pečlivě uvážili své rozhodnutí ve věci výše uvedeného pozměňovacího návrhu a abyste tento návrh, jakožto směřující k odepření soudní ochrany dětem, které se nacházejí v ústavní péči nebo do ní budou v budoucnu svěřeny, zamítli.

S pozdravem

Určeno všem poslankyním a poslancům

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

